

Seitsmes Euroopa juristide foorum
18. - 20. aprill 2013
Hispaania, Barcelona

Jaanus Ots, tsiviilkolleegiumi nõunik

Iga kahe aasta järel toimuvatel Euroopa juristide kohtumistel arutavad juristid üle kogu Euroopa aktuaalseid õiguslikke probleeme erinevatest õigusharudest. Barcelonas toimunud kohtumisel olid osalised jaotatud teemavaldkondade järgi (tsiviilõigus, avalik õigus, karistusõigus) kolme gruppi. Osalesin tsiviilõiguse grupi töös.

Esmalt peatuti tsiviilõiguse grupis äriühingute piiriülesele mobiilsusel Euroopa Liidus ja emattevõtja pankrotimenetluse probleemidel. Ettekandjateks vastavalt Barcelona ülikooli professor Rafael Arenas Garcia ja Pariisi advokaadibüroo partner Reinhard Damman.

Professor Garcia käsitles juriidiliste isikute n-ö liikumisvabaduse probleeme EL piires (eelkõige tegeliku ja registrijärgse asukoha muutmise vabadust). Analüüsis eelkõige Euroopa Kohtu 16. detsembri 2008 otsust nn Cartesio asjas, milles EK leidis, et EL õigusnormidega ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis takistavad selle liikmesriigi (Ungari) õiguse alusel asutatud äriühingul viia oma asukohta üle teise liikmesriiki (Itaalia) nii, et säilib tema staatus selle liikmesriigi äriühinguna, mille õigusnormide kohaselt ta on asutatud. Professor jõudis järeldusele, et selline asukoha üleviimise keeld ei ole kooskõlas isikute vaba liikumise põhimõttega, mis peaks kehtima võrdselt nii füüsiliste kui ka juriidiliste isikute suhtes. Lahendada tuleb aga maksuõiguslikud küsimused.

Reinhard Damman tegi emotsionaalse ülevaate holding-ettevõtete piiriülesest pankrotimenetlusest. Ettekandja keskendus eelkõige sellele, kuidas Luxemburgi holding-ettevõtted satuvad rahvusvahelise kohtualluvuse reeglite järgi pankrotikohtutesse mitte Luksemburgis, vaid Prantsusmaal, ning viitas prantsuse pankrotiõiguse mõningatele probleemidele.

Seejärel keskendusid järgmised ettekandjad, Londoni advokaadibüroo nõunik Azad Ali ja Luksemburgi ülikooli professor Pierre-Henri Conac vastavalt EL uuele (majanduskriisist johtuval) finantsjärelevalve ülesehitusele ning EL riikide ja pankade võlgade restruktureerimise õiguslikele võimalustele.

Azad Ali rääkis ESFS loomisest 2011 aastal ja andis ülevaate ESRB (European Systemic Risk Board) pädevusest, kes tegutseb EL finantssüsteemi makromajandusliku monitooringuga ja teeb ettepanekuid muudatusteks ja süsteemsete riskide vähendamiseks. Mikromajanduslike küsimustega tegelevad Euroopas European Supervisory Authorities (ESAs), kelleks on European Securities Market Authority (Pariisis), European Banking Authority (Londonis) ja European Insurance and Occupational Pensions Authority (Frankfurdis). Vastutavad/aruandekohustuslikud Euroopa Nõukogu ja Euroopa Parlamendi ees.

ESRB võib teha riskihoiatusi EL institutsioonidele, liikmesriikidele ja ESA-dele, kuid mingit sunnijõudu tal ei ole. Ettekandja pidas mõistlikuks ESRB pädevuse/volituste suurendamiseks ja viitas ka sellekohastele ettevalmistustele. Ka ESA pädevuse osas nimetas ettekandja tehniliste ettepanekute tegemist, siiski ka teatud pädevust liikmesriikide poolt teatud eeskirjade rikkumise korral, kuid leidis, et üle-euroopalisest järelevalvest kaugeltki veel

rääkida ei saa. Kokkuvõttes on toimunud järelevalvesüsteemi nihkumine riikidest EL tasandile, kuid selle tulemustest on veel vara kokkuvõtet teha.

Professor Pierre-Henri Conac peatus ettekande alguses õiguspoliitilisel küsimusel, kas majanduskriis õigustab valitsusi võtma tarvitusele vastumeetmeid, ilma, et selleks oleks varem loodud õiguslik raamistik. Ettekandja leidis, et usaldus õiguskorra vastu sai majanduskriisis kannatada nii EL-s kui ka USA-s, kuna õiguskord ei olnud kriisiks valmis ja valitsused tegid poliitiliselt ehk kaheldavaid otsuseid ilma vastava õigusliku aluseta.

Seejärel analüüsis ettekandja riikide võlgade restruktureerimist Kreeka majanduskriisi (nimetas seda pankrotiks, esimene arenenud maailmas pärast 1930. ndaid) näitel. Ettekandja analüüsis ka pärast Kreeka kriisi kasutusele võetud meetmeid, nt laen ESM-ist, Euroopa Keskpanga lühiajaline laen „Outright Monetary Transactions“ kaudu jms. Samuti käsitleti ettekandes pankade restruktureerimise problemaatikat.

Kohtumise viimane teema oli pühendatud tarbijakaitsele finantsturul. Ettekandjad olid Verica Tristenjak, Viini ülikooli professor (tarbijate kaitse finantstoode turul) ja Maria Carcia Rubio de Casas, Madridi advokaadibüroo partner (tarbija suhe kõrge riskiga finantstoodetesse).

Verica Tristenjak andis üldise ülevaade õiguskaitsevahenditest, millised on tarbijate käsutuses (individaalhägigid, masshägigid, ADR) ja direktiividest, mis on EL-s vastu võetud tarbijate huvide kaitseks. Samuti andis ettekandja ülevaate tulevastest võimalikest muudatustest samas valdkonnas ning peatus lühidalt ka mõnel Euroopa Kohtu lahendil. Nt oli huvipakkuv värske lahend 14. märtsist 2013 (C-415/11), mis tuvastas, et Hispaanias puudub EL õiguse vastaselt norm, mis lubaks esitada täitemenetluses vastuväiteid lepingu ebaõigluse kohta ja peatada menetlust, kui võlgnik ei ole suutnud hüpoteegiga tagatud võlga tasuda.

Maria Gracia Rubio de Casas arutles esmalt (kõrge) riski mõiste üle tarbijaga sõlmitavas lepingus, seda direktiivi nr 2004/39/EÜ (finantsinstrumentide turgude kohta) põhjal. Riski mõiste on erinev, tulenevalt kliendi/tarbija profiilist. Direktiiv eristab n-ö tavalist klienti, asjatundlikku klienti ja pakkujaga n-ö võrdset klienti. Samuti sõltub riski aste pakutavast tootest, mille kohta peavad pakkujad andma korrektset teavet. Ettekandja diskuteeris selle üle, kas risk puudutab ainult finantstooteid, mitte finantsteenuseid. Seejärel peatus ettekandja direktiivi tulevastel võimalikel muudatustel, millega üritatakse kliendigruppe teistmoodi üles ehitada, et tagada kõigile senisest parem kaitse.